

De Griekse filosoof Aristoteles onderscheidde drie vormen van vriendschap (in: *Ethica Nicomachea*). De eerste is eigenlijk wat vandaag 'je netwerk' heet: het zijn de mensen met wie je vanwege nut of noodzaak prettig maar oppervlakkig omgaat. Denk aan de andere ouders op het schoolplein. Of aan je collega's misschien. De tweede draait om samen plezier maken. Als je samen hobby's beoefent bijvoorbeeld. De derde vorm, dat gaat over vrienden met wie je niet optrekt om een bepaalde reden, maar omdat je graag bij ze bent. Je geeft om ze en je wilt het beste voor ze. Die derde, meest intieme vorm van vriendschap, die klinkt door in de vrije vertaling van psalm 139. Ken je mij, vraagt de dichter daar. Ken jij mij soms zelfs beter dan ik mezelf ken? En durf je me dan ook eerlijk te vertellen wat je ziet? Ken je mij? Ook die dingen waarvoor ik me schaam? En laat je me dan toch niet vallen? God wordt in de bijbel onder meer beschreven met eigenschappen die passen bij zulke vriendschap. Trouw. Vergevingsgezind.

De drempeltekst van vandaag gaat over iets anders. Vreemde volken tot vrienden zingen? Dat is geen poging om van verre vreemden zielsverwanten te maken. Het is eerder een opdracht: om verre vreemden te leren kennen. Een beetje toch. In elk geval goed genoeg om je in hen te kunnen verplaatsen. Om hem of haar of hen te herkennen als een mens met vergelijkbare verlangens als jij. Dat soort vriendschap overkomt je niet zomaar, daar is die te moeilijk voor. Daar zijn anderen te anders voor. Daar moet je moeite voor doen. Maar waarom zou je? Misschien kom je al tijd te kort om je dichtbij vrienden te ontmoeten. En die vreemde anderen, zitten die op jou te wachten?

In februari publiceerde het CBS cijfers over segregatie in Nederland en concludeerde onder meer dat mensen met een Nederlandse herkomst het meest gescheiden leven van andere herkomstgroepen. Binnen die groep leven mensen met een hoger inkomen nog weer meer in eigen bubbels dan mensen met een lager inkomen, terwijl voor de meeste andere herkomstgroepen het tegenovergestelde geldt. Verre vreemden, gewoon bij ons om de hoek. Is dat erg – dat we vooral in onze eigen bubbels leven? Volgens de sociologe Beate Völker is het een gemiste kans, ook voor onze samenleving als geheel. Want vriendschappen buiten onze bubbels zouden criminaliteit doen afnemen, sociale cohesie bevorderen en polarisatie tegengaan. In een interview over vriendschap (Brainwash, januari 2024) wijst ze op het belang van vriendschappen met mensen die op je lijken, want die bevestigen dat je goed bent zoals je bent; je vrienden zijn immers net zo. Maar ze breekt ook een lans voor vriendschappen met mensen die heel anders zijn dan jij. Vriendschappen die je blik verruimen omdat ze je kennis laten maken met werelden die je niet kende. Ontmoetingen die niet alleen jou als mens verrijken, maar die ook de solidariteit in een samenleving vergroten, omdat we elkaars verhalen leren verstaan.

Het verhaal dat we lezen wordt vaak uitgelegd als een verhaal over een rijke tollenaar die door een ontmoeting met Jezus zijn leven omgooit. En zo kun je het zeker lezen. Maar eenduidig is het verhaal niet – en dat maakt het extra leuk. Lukas geeft de oppertollenaar de naam Zacheüs. 'Onschuldige' betekent die naam, of ook 'Rechtvaardige'. Een onverwachte naam voor de tollenaar van je verhaal. Want tollenaars inden belastingen voor de Romeinse bezetter en ze inden extra bovendien, om in hun levensonderhoud te voorzien. Als je dan een verhaal schrijft over een rijke tollenaar, dan zet je je lezers op het been van: nou ... die zal mensen wel flink hebben uitgeknepen. Hoezo Onschuldig, Rechtvaardig. Bovendien presenteert hij deze hoge ambtenaar als een koddige figuur. Een klein mannetje dat voor de menigte uit holt en in een boom klimt. Als hij uiteindelijk met Jezus spreekt, legt Lukas hem dubbelzinnige woorden in de mond: *de helpt van wat ik heb geef ik aan de armen*. Zegt Zacheüs nou dat hij *van nu af aan* zijn leven zal beteren? Of vertelt hij wat hij al doet? Het Grieks – en deze vertaling gelukkig ook – laat het open. In het ene geval betekent die zin daarna, over de

redding van Zacheüs, dat de tollenaar godzijdank stopt met het uitknippen van mensen. In het andere geval betekent het dat Zacheüs eindelijk echt gezien wordt. Dáárom zijn dit zulke goeie verhalen: niet eenduidig en dichtgesmeerd maar een uitnodiging om zelf na te denken. Een verhaal dat als sleutelwoord *zien* hanteert, zo opgeschreven dat wij lezers ons de hele tijd afvragen: wat zien wij nou? Vlak vóór dit verhaal lezen we eerst over de vrienden van Jezus die volgens Lukas maar niet begrijpen waar het Jezus om te doen is. Wie hij is. Het bleef voor hen verborgen, staat er in hoofdstuk 18. Dan volgt het verhaal over een *blinde* bedelaar langs de weg. Juist hij ziet feilloos wie Jezus is. En na deze arme bedelaar ontmoeten we een rijke tollenaar. Hij wil Jezus *zien*, staat er – wie hij is. Zacheüs zoekt de wereld die Jezus verbeeldt. Maar het verhaal keert zijn verlangen om: hij wordt zelf gezien en bij zijn naam genoemd. En wat blijkt? Hij doet zijn naam eer aan.

Vriendschap begint met elkaar zien, met je gezien weten. Gaat het verhaal over Zacheüs en Jezus over vriendschap? Het is in elk geval een verhaal over hoe een ontmoeting je leven kan veranderen.

Afgelopen week spraken we met een aantal mensen uit deze Ekklesia over hoop. Waarover ben je hoopvol, waarover zakt de moed je in de schoenen. Zoek je bewust naar hoopvolle verhalen en zo ja, waar zoek je dan? Iemand vertelde dat hij het gevoel heeft dat mensen om hem heen, net als hijzelf, zich steeds meer naar binnen keren. Alsof ze het moeilijker vinden om het vreemde open en nieuwsgierig tegemoet te treden. Waarom dat was, vroeg iemand anders. Hij antwoordde dat hij banger was geworden, onder meer door de verkiezingsuitslagen van november en van afgelopen week. Blijkbaar, concludeerde hij, willen veel mensen een heel andere kant op met onze samenleving dan ik. Het resultaat was dat hij meer de neiging had zich achter de veilige muren van zijn huis en zijn gezin terug te trekken. Terwijl hij eigenlijk verlangde naar verbinding. Herkennen we dat?

Gelukkig zijn er allerlei initiatieven die ontmoeting proberen te organiseren waar wij ons bij aan kunnen sluiten. Bij Collectief Kapitaal bijvoorbeeld, waar Denise Harlemans ons in November vorig jaar over vertelde. Bij de Voorleestrein of bij een Taalmaatjes project. Of gewoon, bij een buurthuis om de hoek. Waar ontmoet jij mensen die je blik op de wereld verruimen? Zijn het plekken waar we elkaar mee naar toe kunnen nemen?

Het gedicht dat we zo gaan zingen gaat over wat er kan ontstaan als we ons best doen om ook onze verre naasten te leren kennen. Die gezichten die ongelegen komen. Bijvoorbeeld omdat ze een beroep op ons doen waar we eigenlijk niet aan willen. Of omdat ze onze vooroordelen aan het wankelen brengen. Ontregelende gezichten. Maar als we ze leren kennen, zullen ze onze blik verruimen. Zal er iets nieuws ontstaan.

En deze Ekklesia – wat voor vriendschap vinden we hier? Sommigen onder ons kennen elkaar heel goed. En soms al heel lang. Maar ook voor wie hier maar af en toe komt (en die misschien het liefst anoniem achterin op een stoeltje plaatsneemt), geldt – denk ik: we zijn hier op zoek naar geestverwanten, naar zinsverband. En als we samen brood delen herkennen we in elkaar eenzelfde verlangen, naar een wereld waarin mensen delen wat ze hebben.

Lang niet altijd makkelijk, vriendschap. Ook niet altijd met wie dichtbij ons staan trouwens. Soms is het *harde noten kraken*, zullen we later nog zingen. *Stenen slijpen*. *Stenen kloven* zelfs. Maar als het lukt, dan gaat het stromen.

Dat het zo mag zijn.